

bele sijn machteloos opten wegh blijven leggen/ die des nachts inde koelte wederom by het Leger gecomen sijn.

Den 11 continueerde de hoozfs hitte: der halven sijne Excell. dien dagh stil is blijven liggen/ ten eynde sich den Leger wat verquicken soude. Den 12 is den Legher gaen logeren op de Heyde vooz de stadt Hasselt.

Den 13 tot Helchteren, den 14 tot Lille. De 15 tot Heefe, van waer sijne Excell. dooz een Trompetter de Soldatē des vpants liggende tot Eyndhoven, gecommandeert heeft te vertrecken/ als oock geschiet is.

Den 16 is den Leger gelogert vooz Helmont ende Stiphout, ende also het Garnisoen des vpants/ leggede op het Slot tot Helmoet, wepgherde te vertrecken/ heeft sijne Excell. daer op gedaen een volce van ses halve ca-

nons/ daer op sy strax haer apointement gemaect hebben/ ende/ vertogen sijn.

Helmont volgende de beschrijvinge van L. Guiccardin, is gelegen aen een cleyn rivieren Ade genoent/ omtrent drie mijlen van Eyndoven: het heeft een schoon Casteel daer op een van het Edele hups van Cortenback, sijn Hof is houdende/ en daeromme genoent wert de Heere van Helmont.

Den 17 is den Legher gecomen tot Vden. Den 18 tot Cassel, Esteren, Reken ende Welp, ende ten letsten vooz de stadt Grave. Welcke voozfs Tocht ende Leger-plaetsen/ van dage tot dage geschiet zijnde/ men perfectelicken in de bygeboeghde Caerte sien kan. Sijn Excell. also vooz de Grave gecomen zijnde/ heeft de selve belegert/ en gewonnen gelijk inde volgende Beschrijvinge/ verhaelt sal werden.

En hont
dooz de
Grave.

Derobert
Helmont.

Beleggh ende overwinninge der Stadt

G R A V E.

Ghelegghen inden Lande van Cuyck.

Geschiedt inden Jaere 1602.

1602.

Chtervolghende het beslyt vade Hoogh Mogēde Heere Statē Generael der vereenichde Provincien: genomen upt de veranderingen en beletselen van haer voozghenomen Tocht in Brabant gedaen/ als wy hier vooz ver-

haelt hebbē/ so is den Pr. Mauritz van Nassau, met sijn geheelē Leger gecomen vooz de stad Grave, zijnde de Hoofst- stad van het Lant van Cuyck, op de Maese in Brabant gelegen aende sincker sijde der selver riviere/ twee mijlens van Ravelkeyn en vier groote vā s'Herzogen Bosche, eertijts onder Gelder geweest/ maer daer naer onder Brabant gecomen: en wert Maximiliaen van Egmont, Grave van Buren verpant. De Prince Willem van Oran-gien, Ho. Mo. die sijn eenige dochter troude/ heeft die voozfs ghecocht met alle de toebehoorten/ en heeft die also eenen tijt langh besetē. Dan naer de Pacificatie van Gent, de Stadt Grave inden jare 1586 vanden Prince van Parma belegghert zijnde/ so wert hem die slechtelick overghegeven vanden Heere van Hemert, die daeromme dooz last vanden Grave van Leycester, gestraft werde met het verlies van sijn hooft: Daer na is die stad (seer sterck van gelegentheyt) noch veel stercker gemaect/ met Wolwercken/ Kabelins en Contre-scharpen zijnde rene vande sterckste in Nederlant: daer was vooz Gouverneur gestelt by de Prince van Parma, Antonio Gonzales Spaengiaert: maer so daer beleggh ge- bzeest was/ so begaf hem mede daer binnen Don luigo Doraiola, een erbare Crighs-man met eenigh volc/ meest Italiaenen en Spaegiaerden/ en eenige Vaendelē Hoogh- Duptschen/ onder Paugus Gallays, upt Tyrol, Lieu-

Beschrij-
vinge der
stad Grave.

tenant vanden Colonel Tyssing, te samen wel 1500 mannen sterck wesen/ behalven de Bozgers/ die mits den overlast van't garnisoen/ boven drie oft vier hondert niet stercken waren: de stad was van als wel versien/ van geschut/ admunitie ende victuaille.

Sijn Excell. vooz de Stadt Grave den 18 Julij gecomē zijnde/ heeft den 19 sijn quartieren geordonneert in deser boegen: den Prince Mauritz sloegh hem neder int Costen van de stad aen de Maese-cant/ alwaer een Brugge over de Maese gemaect wiert/ 230 tredē lag. Graef V Villem van Nassau, lagh aē de Zuyszijde der stad: en d'Engelsche onder de Generael Veer aen de West-zijde / alwaer noch een brugge over de Maese geslagen wiert: sijn Ex. sijn Leger neder geslagen hebbēde/ quamē aldaer in grootē overbloet veelderhande schepen upt Hollant/ met alderhande goet en victualie/ tot het belegerē vā noode wesen- de.

Die ende op
wat tijtse
de Grave
belegert
werde wer-
de by den
Prince.

Den 22 so hebbē des vpants Soldatē/ van selfs het hups te Batenburch verlaten. Die vande stad Grave hadden een fozt leggende over de Maese/ aende Hoozt-sijde der stad: daer van de soldaten (naer dat sijn Ex. 318 schoten met grof Canon daer op geschoten hadde) inder nacht opten 22 Julij inde stad getrocken en onbeschadicht ghekomen sijn. Den Prince sulcx verstaende/ heeft het selve fozt terstont doen innemen/ met Garnisoen beset ende tegen de stad gesterckt.

Dan alsoo middeler tijt d'eenē tidinghe op d'ander quam dat d'Admirante van Arragon, met sijn Legher/ sterck ober de 20000 man te voet ende te peerde/ van buypen Thienen op gebzoken zijnde/ quam saken nae het Landt van Luyck, ende van daer nae Ruermonde en Venloo in meeninghe der Stadt Grave by het een oft het ander middel te ontfetten/ is sijne Ex. merstendeel besigh geweest met de Legers van buypen wel te verstercken: bysonder tegen die zijde daer de meeste

Den Cam-
bant hont
mede vooz
de Graef

En appa

Weschrif-
tinge vant
Leger van
sijn Excell.

apparentie was dat de vbandt soude mogen aencomē/ t'welck was t'gartier van sijn Excell. Daeromme sijn Excell. alle advennē wel heeft voorszien. Ende also den circkel en omme- loop van den gheheelen Legher rontom de Stadt/ aen d'een ende d'ander zijde vande Maese seer groot ende wijde was/ eensdeels om de mozaassen tusschen beyden komende/ ander-deels om sekere hoochten te winnen/ die niet en dienden buyten gelaten/ overmits het voozdeel dat de vbandt van buyten aencomende/ daer mede hadde connen winnen: is den selven ommeloop ront om wel begraven geweest/ ende met Redouten (die tusschen de t'festich ende t'seventich in ghetaele waren) Forten ende Palissaden voorszien: daer sijn oock teghen de voornaemste advennen van waer den vbandt alder bequamelicx tot meesten voozdeel / ende tot hinder van het Leger konde aencomen baterijen gemaect/ en artillerie daer op geset/ neffens verscheyden vierbaeckens/ daer dooz de Quartieren in ghevalle van alarm by nachte malkander konden waerschouwe: met welke wercken (die vele ende groot waren) den tijt meest is gepasseert vande 26 Julij af tot den 3 Augusti toe/ op welcken dagh tegen den about (nae gedaene monsteringe ende affdanchinge van eenige wagens ende treck-peerden) de apzoches aengevangen sijn geweest.

Den Admirante daerentusschen is met sijn Leger omtrent Venloo, stil blijuenliggen/ sich gelatende als of hy ober de Maese hadde willen rucken/ en de stad Rijn-berck belegeren: om dooz dien middel sijn Excell. vande stad Grave te trecken. Daer tegen sijn Excell. in alle gevalle by tijts heeft willen voorszien/ na Rhijn-berck schickede sijn Hebe Graef Ernst van Nassau, met 16 Compaignien voetvolck. Welck den Admirant ghewaer gheworzen zijnde/ t'zp dat hy daer dooz sijn dessein van naer Rhijn-berck te gaen verandert/ en van ander beraet gheworzen is/ of om andere oozsaken/ is den 4 Augusti van omtrent Venloo beginnen op te bzeken/ ende wat naerder gecomen: marcherende seer lang-saem en met cleyne dagh repfen/ soo dat hy op den 9 binnen het stedeken Gennep, (toebehoorende den Dozst van Cleve) ghekomen is/ waer in hy eenich volck gelept heeft.

Den Admirante comt naer de Grave om te ontferren.

Op den 10 hy is comen legeren tot groot Linden, een half upze gaens van het quartier van sijn Excellencie/ alwaer hy Leger gheslagen heeft/ den selven upstreckende tot aen de Maese/ slaende een brugge over de Maese/ streckende van sijn Leger tot aen het huys te Heumen, t'welck hy ingenomen ende ghesterckt heeft: hebbende voorts sijn Legher van bozen geretrencheert ende beset met eenige stucken geschuts.

De Garnisoenen vande stad Grave hebben oock altemet eenige upvallen ghedaen op de apzoches: inden eersten aenvaugh deser belegeringe seer slappelicx/ maer nae dat sy haer secours int gesicht hadde/ heftelicx/ bysonder op den 13 des morgens inden dage raet/ na datse een vberteecken gethoont hadden/ so datmen meynde dat den vbandt daer op mede een aenval op het Leger soude doen/ maer en is niet naer geboelcht: zijnde de vbandt sonder merckelike schade van het volck sijnner Excell. ende met verlies vande sijnne/ vzoemelick weder inde stad gedreven.

Den 15 geliet sich de vbandt wederomme/ als of hy den Leger hadde willen aenballen/ daer ober die vande stad ooc eenen furieusen upval dede op het Engelsche quartier: maer den vbandt (is met verlies van een Engelsch Capitteyn/ van onser zijde) weder inghebeven ende anders niet gevolcht. Middeler tijt hebben sich vele Soldaten vanden vbandt (bysonder Italiaenen) van daghe te daghe met grooter menichten aen sijn Excell. overgegeven/ up enckel armoede/ soo sy seydende alsoo de selve so veel als up eenen moude verclaerden ende oock van elders eenige apparentie scheen te wesen/ dat de vbandt sijn geschut naerder gebzacht hebbende/ in quartier van sijn Excell. groote schade meynde te doen met schieren/ om te sien of hy het selve soude connen doen delogeren/ sijn hier en daer vooz de principaelste logijsen ende tenten/ bysonder achter het logijs van sijn Excell. verscheyden traversen gemaect/ omme de selve schade daer mede te voozcomen.

Den 20 des nachts heeft de vbandt eenighe scheuten ghedaen van verre/ soo op de brugge leggende ober de Maese aen't quartier van sijn Excell. als int quartier/ selfs quetsende ee persoon ofte twee/ en stract daer af op bzekende/ is met sijn volck/ by hun hebbende verscheyden ladders/ deelen/ plandcken/ spaden/ schuppen/ ende andere gereetschap/ gecomen tot aen de trenchee des Legers tusschen twee Redouten/ liggende ongheteerlick te midde- weghe tusschen de quartieren van sijn Excell. en van Grave V Villem van Nassau, in meeninge soo het scheen aldaer/ vermits de gelegentheyt vande plaets/ dooz te bzeken/ ende also een alarm gemaect hebbende/ te sien of hy die vande stad eenige verschinghe van volck/ hadde connen toebzingen: maer vermerckende dat sijn Excellencie op sijn hoede/ ende met alle het volck in wapenen was/ is schiedelicx en met groote vzeese/ sonder pet te attenteren/ weder te rugge getogen/ latende eenige ladders/ deelen/ ende ander gereetschap onder wege liggen/ t'welck terstont by den onsen gehaelt ende int quartier ghezacht is.

Desen aenlagh alsoo gesaelgeert zijnde/ is de Admirante tusschen den 22 ende 23 des nachts/ sonder trommel ofte trompette te roeren/ met sijnen gheheelen leger te rugge ghestogen naer Cuyck, t'welck sijn Excell. op den 23 des morgens vzoegh gewaer gheworzen zijnde/ hadde hem geerne terstont nae jaeght/ maer is daer inne eenigen tijt dooz eenen seer dichten nebel ver hindert geweest/ onder het fabeur vande welke/ de vbandt (die seer spoede) sich soo verre voozgemaect heeft/ dat sijn Excell. die sich na het vertreck vanden nebel/ met eenigh volck op het verbolgen des vbandt begeven hadde/ siende dat met het verbolgen niet up te rechtē en was/ terstont wederom gekeert is.

De vbandt aldus vertogen zijnde/ nemen de den wegh dien hy gecomen was/ te weten de Maese op/ is weder een gerucht ghegaen dat hy wilde nae Rijnberck: daer ober Grave Ernst (die ter aenkomste vanden vbandt omtrent Grave op't voozschrijven sijnner Excellencie weder te rugge gekomen was) ten tweede-mael naer Rijnberck gheschickt is gheweest: hoe wel vande belegheringhe der selver Stadt niet gevolcht is/ blijuende den vbandt

Desen sijn
Excellencie
aen te ghep

De Admirante
poocht
sijn Excell.
te verbziben
maer te bez-
ghes.

Vertreckt
in sulckgep

Dezgende
nae Berck
te gaen.

byant liggen gelijk voozen omtrent de Stadt Venlo, p̄actiserēde Garnisoē daer in te byn- gen/ t'welck sy eenige tijdt langh gewegert hadden/ overmits/ de moetwillicheyt ende ongeregeltheden/ die des bypands Soldaten ge woonlich zijn te plegen in plaetsen daer sy meesters sijn.

Enige ge-
sommit-
teerden co-
men by sijn
Excellentie
int seger.

Op den 9 Septembz is de gecommiteer- den vande Ho. Mo. Heeren Staten Gene- rael: die ghecommiteert waren omme haer in het Leger vooz de Grabe/by sijn Excellen- tie te herbougen/ende met haer adviſ in alle voozballende saecken te helpen raden ende adviseren upt den Hage vertrocken/ ende de 11 der selver aldaer gearriveert. Die Heeren die gecommiteert waren sijn dese volgende/ Jonckheer Iohā van Renesse Heere tot Wulp, Jonckheer Iohan van Oldenbarnevelt, Heer vanden Tempel; Cornelis Frans Wittes Bur- ghemeester tot Dorrecht; Arent Meynertz Burgemeester tot Haerlem; Iacop vader Duf- sen Burgemeester tot Delf; Gerard Kegeling Burgemeester ter Goude; Barthoult van Vlof- wijck Burgemeester tot Rotterdam; Claes Iacop Symonſz Burgemeester tot Hoorn; Iacob Coorn Burgemeester van Alcaer; Al- bertus Ioachimi upt Zeelant De Heere Hot- tinga upt Vriesslant; Doctor Scherf van Over- Yssel; Jonckheer Iohan Reyngers, ten Post, vande stat Groeningen en Ommelanden, Cor- nelis Aerſen Grefſier. Ende upt den Raet van State/ Iacop Boeleſz van Amsterdam, Ferdinand Alleman upt Zeelant, Ecko Euerts Boners upt Vriesslant, Lauwiſc vā Over-Yssel, Ioris de Bie Tresaurier/ Christiaen Huyghens Secretaris.

Ende den 24 dito / sijn daer by ghecomen Jonckheer Diedrich Bommel upt Gelder- landt ende Egbertus Alberda van Groeningen.

Sijn Excel.
geapprocheert
sijnde tot
inde stadts
wallen.

Daer het vertreck des byants sijn de ap- pzoches ter Stadt waert van alle zijde dā- per gevoert: so dat het bupten-werck ofte contreschery resonderende op het quartier van sijne Excelentie eerst/ende daer naer een cleyn bolwerk daer aen leggende aende selve zijde/ eensdeels dooz galerien over de grach- ten gemaeckt/ ander deels dooz sapperen en mynen/ ten deele innegenomen/ ten deele van den byant verlaten zijnde/ ons volck gheko- men is mette sappe tot boben aen het p̄inci- paelste bolwerk: liggende ghemeyn met de Stadts Wallen/ die de haben der Stadt be- decht/ en met eenen punct van blauwe steenē uptsteekt tot inde Mase.

Aen de zijde van Graeff VVillem waren de galerien al gebzacht tot over de helft vande principaelste gracht der stad: en de Engelsche waren aen haer zijde gecomen tot aē het werck dat de byant aē die zijde hadde/ tot bescherminghe vande Doldane. zijnde op het point vā t' selve werck te overballen/ en sich alsoo meester te maken vande Doldane/ ende dien volghende vande principaelste grachte: t'welck die van binnen aenmerckende ende siende dat haer secours ghesailleert zijnde/ geen ander voozhanden en was: daeromme sy het alder uysterste niet en hebben willen verwachten: maer resolbeerden aen sijn Ex- cellentie een goet accoꝝt te versoeken: vol- ghende dit besluyt soo hebben zy op den 18 een Crommelslagher upt ghesonden in het Leger/ versoekende appoimement / waer op de Ostagiers ten weder zijden upt ende

Versoeken
die vande
Grabe te
parlemente-
ren ende ac-
coꝝderen op
dese volgen-
de artiaulen.

in gesonden zijnde/ het accoꝝt ten laetsten gesloten ende ghearresteert is op den 19/ op dese volgende wijze :

Erstelick dat den Gouverneur, Capitey- nen, Officieren ende Soldaten, soo te voet als re paerde, met alle de siecken daer onder getelt, uyt de Stadt sullen vertrecken, met hunne paerden, wapenen, huysraet ende baga- gien, vlieghende Vaendels, slaende Trommels, brandende lonten, ende coghels inden mond,

Artiaulen
upt oberges-
ven vanden
Grave.

2 Ende om dat sy des te bequamelicker sou- den moghen vervoeren hun bagagien, siecken ende gequetsten, sijne Excellentie sal hun doen hebben 150 wagens van hier tot Diest.

3 Dat sy alhier sullen laten twee Capiteynen als Gyselaers, tot verskeringe vande voorſz wa- ghens, peerden, ende wagen-lieden, tot hun we- dercomste.

4 Dat sijn Excellentie hun gheven sal pasport ende convoy omme sekerlick te passeren totte voorſz stede van Diest.

5 Dat de Soldaten die dese Stadt ghediendt hebben, sullen ghenieren t'effect van dit Trac- raet, gelijk ander Soldaten, van't voorſz gar- nisoen.

6 Dat alle ghevangens van weder zijden los gelaten sullen worden, van wat conditie oft qua- liteyt die oock souden mogen wesen, midts be- talende hun kosten.

7 Dat de Officiers vanden Coninc, so vande Oorloge als vande Penne, vrij sullen mogen ver- treckē met hun bagagiē gelijk het Garnisoē: Aen de gene die de troupen niet en sullen connē vol- gen, wort toegelaten dat sy eenighe daghen, als noch inde Stadt sullen mogen blijven, ende ver- treckende sullen hun schepen beschickt wor- den tot Maestricht, midts stellende cautie ende borge voor de voorſz schepen.

8 Dat de Officieren van vivres, amunitie van oorloge, ende geschut, ghehouden sullen wesen over te leveren de voorſz vivres, amunitie ende geschut, in handen vande Commissarisen, die aldaer van deser zijde gesonden sullen worden, om de selve te ontfangen, sonder yet te vermin- deren oft te verderven, by pens van desen Trac- tate te wesen nul.

9 Dat den voorſz Gouverneur, sal beloven de handt daer aen te houden by hunne Hooghe- den, dat t'ghene die van de Magistraet ende Bur- gers der voorſz Stede gheleent hebben, aen den voorſz Gouverneur, Capiteynen, ende Solda- ten hun metten eersten sal worden gerembour- seert.

10 Dat den voorſz Gouverneur, Capiteynen Officieren en Soldaten op morgen sullen ver- trecken, ende by so verre sy morgen niet en wil- len vertrecken, den voorſz Gouverneur sal bin- nen t'Castel, ende het Bollewerck achter het Castel laten comen 200 Mannen, die sijne Ex- cellentie aldaer sal senden.

Ghedaeen int Legher voor de Grave den 19 September, 1602.

En sijn Volgens

Sijn Excell.
sint binne
de Grave.

Dolgens dit accoort heeft den vbandt de stad ingerupmt op de 20 Septembz: daer uyt treckende met omtrent acht hondert mannen/ ende twee hondert ghequetste. De Kercke van alle supersticieuse ende afgodische beelden gesupbert zijnde/ is de eerste predicatie ende Gods dienst naer de wijze der gereformeerder Kercken/ met gebeden/ lofsangen ende danckseggingen tot God ghe- daen/ in de groote Kercke der stad/ in presen- tie van sijne Excellentie/ de Heeren Staten Generael/ en alle de Heeren op den 22 Sep- tembz weseude sondagh. Waer nae/ te we- ten/ op den 28 weder ee solemnele vermanin- ge en predicatie inde selve Kercke is gedaen/ dienende tot inhuldige sijner Excellentie, als Heer vande stad Grave ende den Lande van Cuyck, welke inhuldige terstont nae de gedane predicatie/ op de Werckd vooz al het volck gedaen is geweest. En na dat voozt in alle dingen/ soo tot bewaernisse der stad (oher de welke de Baron van Sidniski Gou- verneur gemaecht is) als de Politie en For- tificatie aengaende/ oorde gestelt is geweest/ is de Leger op den lesten Septembz op ge- togen/ sijn Excellentie keerende naer s' Gra- ven Hage/ en de Soldaten ter plaetsen daer sp bescheyden zijn geweest.

Ende wert
aldaer tot
erf Heer
gehuil.

By de Burgeren der stad Grave, sijn ten tijde als de Officieren van het Garnisoen/ met sijn Excellentie in onder handelinghe wa- ren/ opte overleveringhe der stad/ aenden Prince mede overgegeven eenighe versoek articulen/ waer op sp den selven Prince we- deromme versochten te ontfangen ende aen te nemen tot erf Heer der stad Grave ende de Landen van Cuyck. Welcke articulen mitsgaders de antwoorde van sijn Excellen- tie opte selve/ wy goet gedocht hebben/ tot een beslupt van dese Belegeringe hier inne te bougen: sijnde van desen Inhoud:

Versoek/ poincten ende Ar- ticulen van reconciliatie der stad Grave, met sijn Excellentie Graef Mau- ritz van Nassau, Pant-Heer deser stad/ ende Oberste Veldt-Heer vande Leger vande Geunieerde Provincien.

Versoek
artickelen
byde Prin-
cers aende
Prince o-
ber gegeven.

Sijne Excellentie dese poincten over- sien ende daer op gelet hebbende, heeft daer op van wegen de Heeren Genera- le Staten, der Vereenichde Provincien, geaccordeert ende gedisponeert, soo als op elck der selver hier onder aenge- teeckent staet.

I.

IN den eersten, vergetentheyte ende pardoen van alle gepasseerde saken, in voeghen oft die noyt geschiet en waren, so wel int respect van sijne voorsz Excell. ende de voorsz ge- unieerde Staten, als int respect vande Burgeren ende Inghesetenen deser Stadt, soo wel die uyt de selve stad mogen vertroocken zijn geweest, als die daer inne zijn gebleve, ende dat in het

punct vande Religie, administratie van Offi- cie, Politie ende andersins, egeene saken uyt- gescheyden, sonder dat yemant ter saken van dien eenigh verhael sal hebben, oft tot eenigh ver wij staen. Ende dat oversulcx sijne voorsz Excell. inde qualiteyt als boven, allen Bur- geren ende ingesetenen deser Stadt, soo Ghee- stelicke als Weerlicke personen indifferente- lick in sijne ghenadighe Sauegarde sal ne- men, de selve als hunnen Pant-Heer in alle soeticheyte ende goedertierentheyte tracterende.

Sijn Excell. accordeert dit versoek.

II.

Item, confirmatie ende continuatie der stadts Privilegien, in eeniger voegher als die vande stad voor date van dese troublen, ende daer nae by het leven van loffelicker memo- rien den Prince van Orangien, Vader van sijne Excellentie ende Pant-Heer deser stad, genoten ende gebruyckt hebben.

Accordeert dit versoek van gelijken.

III.

Item, dat alle gheestelicke personen, soo Mans als Vrouwen, egeene uyt ghescheyden, oock Catholycke Burgeren ende Ingesetenen, sullen blijven inde exercitie vande Catholyc- ke Religie, sonder verwyjt van yemanden, le- vende in alle stillicheyte, ende dat hun daer toe sal worden verleent de Kercke vanden nieu- wen Bagijn-Hoff, ghenoomt Sint Marien Graef, ten eynde het Matrimonium ende het Doopsel onder den Catholycken niet en mach worden wegh genomen.

De Remonstranten sullen sonder re- cherce, in aller billicheyte desen aengaen- de worden getraecteert, als ander Inge- setenē deser Vereenichde Nederlandē.

IV.

Item, dat de oude ende nieuwe Bagijnen, oock de Cruys-Broeders van S. Agathas Clooster, sullen moghen blijven woonen in hun Cloostern, ende aldaer leven in alle stil- licheyte, sonder becroon of verstootinghe van yemanden, mits de selve genietende hunne in- comste, so Patrimoniale als hercomende van- de Cloosters, sonder de selve te annoteren ofte in arreste te nemen, onder wat decksel het sel- ve soude mogen geschieden, d'welck insgelijcx sal worden gheaccordeert, alle andere Geeste- lickheyte van beyde de Capittelen binnen deser Stadt, de welke hunne residentie alhier sul- len

len willen houden, daer onder oock begrepen sal wesen den Pasfoor der selver Stadt, onlangs alhier gekomen.

Ad idem, als opt voorgaende Article.

V.

Item, soo de Burghers deser Stadt grootelijcks ten achterē zijn, aen verscheyden Compaignien van desen Garnisoene, alreede ver-trocken, ende alhier noch Garnisoen houdende, salden selven gheaccordeert blijven den tijdt van ses Maenden naer date van desen, om de selve buyten de geunieerde Provincien onder de ghehoorsaemheyt vande Eerts-Hertogen van Oostenrijck, te moghen vervolghen, ende wederom binnen dese Stadt keeren, sonder daer toe paspoort te derven eyschen, ende soo yemandt daer toe meerder tijdt behoeft, sal daer toe eyschen particuliere Paspoort vanden Gouverneur deser Stadt, daer toe bysijne Excellentie te stellen, d'welck oock sal worden toegelaten den Officieren van ontfangh, om hunne rekeninghe te Hove te gaen doen, ende haere affairen te liquideren.

Sijne Excellentie accordeert dit verfoeck, midts dat het geschiet, met behoerlicke kennisse van den Gouverneur ende Magistraet der Stadt.

VI.

Item, sal een yder soo Geestelick als Weerlick toegelaten worden, die naer het sluyten van desen Tractate, hun sullen willen vertrecken uyt deser Stadt, ende elders hun residentie nemen, tselvige te mogen doen binnen de drye naestcomende jaeren, wanneer hun sulcx goet duncken ende ghelieven sal, met hun familie ende goederē, egeene uyt gescheydē, sonder dat yemant hun daer inne sal mogē doē eenich impediment of beletsel, ende sonder dat hun oock van noode sal wese enige paspoort als alleenlick dit Tractaet, ende sullē de gene die hun willen vertreckē, ende begevē metter woone tē platten Lande, ofte in neutrale plaetsen, vryelick ende onbecommert van yemandē wederkeerē binnen deser Stadt, om hun goederen ruerlickicken ende onruerlickicken te regeren, ende daer van te disponeren ofte veralieneren, soo hun raet gedragen sal, ofte alsulcke goederē te doen regeren, ontfangen ende administreren door alfoodanighe Rentmeesters oft Facteurs als sy daer toe sullen stellen.

Sijne Excell. accordeert dit verfoeck.

VII.

Item, soo dese Stadt is frontier, ende gebuer vanden lande van Cleve ende Ravesteyn, tot op de grachten, alwaer de Hollandsche impostē gheen plaets en grijpen ende dat daeromme de voorsz. Hollantsche impostē binnē deser stad, niet en konnē gegeven worden, sonder de appa-rente depopulatie der selver stede, principalickē in dese tijde, dat de Burgers door overvallinge van onverdraechlick garnisoen ende de groo-te devastatie vande Edificien ende Huysen der selver, door het tegenwoordich langhduyrich beleggh. Soo sal sijne voorsz. Excellentie ghe-lieven dese voorsz. gheruineerde ende ghede-sespererende Gemeente, tijde deser oorloge ende principalicken soo lange sy frontier sullen we-sen, te exempteren ende vry te laten van de voorsz. generale middelen ofte Hollandsche imposten, omme de voorsz. Gemeente eenigen voet te gheven, hunne residentie binnen dese Stadt te continueren.

Sullen hun hebben te reguleren nae de ordre der Heeren Generale Staten, die op alles met redelickheydt ende ge-legentheydt sullen letten.

VIII.

Tot welcken eynde sijne Excellentie sal ge-lieven het Garnisoen, soo te voet als te peerde te doen logeren ende accommoderen, volgens de Hollandsche ordonnantie, in ledige plaet-sen gemaect ofte noch te maken op des Stadts vesten, ofte elders: sonder oft tot minste quet-singe der voorsz. arme Burgherije. Aengesien tot noch toe alle Officiers ende het meestendeel vanden garnisoene, zijn ghelogeert ende in service onderhouden gheweest, tot koste van den Hove, die daer over in 14 jaeren her-waerts hebben costen ghedaen tot over de 200000 guldens, inde aensien vande cleyne capaciteyt ende vermoghen deser schamele Ghemeynte.

Hier op sal ghelet ende gedaen wor-den, nae dat bevonden sal worden te behoren.

IX.

Item, dat int regardt vande uyerlicke ar-moede, ruyne, ende onverwinnelicke schade deser Ghemeynte, gheene Ingesetenen vande geunieerde Provincien, van wat qualicyt oft conditie die moghen zijn, pretenderende ee-nige personele schulden oft actien opt Corpus vander Stadt, oft particuliere Burghers, hun-

ne actien niet en sullen mogen int werckstellen, binnenden tijt van 2 naestcomende jaren.

Ad idem, als opt voorgaende Article.

X.

In dit accordt sullen mede zijn begrepen de ghene die in dienst vande Stadt, ende andersins om particuliere affairen zijn buyten dese Stadt, om weder te moghen keeren binnen den voorsyden tijt.

Sijne Excell. accordeert dit verfoeck.

XJ.

Item, de hoven nye der Stad grachten aen-

ghewult, daer van zijnde Octroy vanden Hove, ofte ander vestinge nae dese Stadt Rechten, sullen blijven aen hare proprietarissen.

Sullen geexhibeert worden de Octroyen, om daer op gelet ende gedaen te worden naer behooren.

Albus ghedaen in't Legher vooz de Grave den 28 Septembrijs/ 1602.

Ende is dien volghende sijn Princelike Excell. binnen de selve stad op den 28 September/ als Pant-Heer van den Lande van Cupch/ gehult en aengenome gelijc hier vooz geseyt is. Waer vande eeuwige Dyp-eene God toecomt lof en danc in alle eeuwichept.

Verclaeringhe vande Cijfferen die inde Figuyre vande be- legheringhe gesneden zijn.

1. 2. Over dese Loopgraven ende Bateryen com- mandeerde die Garde van zijn Excell.	12. Het Quartier van zijn Excell.
3. 4. Over dese die Garde van Graeff Willem van Nassau.	13. Het Quartier van Graeff Ernst.
5. 6. Over dese die Garde van Fr. Veer.	14. Het Quartier vanden Grave van Hohenloo.
7. Twee Galeryen gegraven ende ghemaect by die Soldaten van zijn Excell.	15. Het Quartier van Graeff Willem.
8. Die derde by de Soldaten van Graeff Willem van Nassau.	16. Het Quartier van Franciscus Veer.
9. Die vierde by die van Fr. Veer.	17. Het Brandt-Schip by den Vyandt afgheveer- dicht om die Schip-bruggen te doen sprin- gen, het welke te vroeck aengaende, hem gefaelicert is.
10. Des Vyandts halve Maen teghens over die Stadt, aen d'ander sijde vande Maese	18. Het Legher van den Admirant Franciscus Mendosa.
11. Batery daer mede dese voorz. halve Maen beschoten ende ghewonnen wert.	19. Verlaten Ghereedschap, om het Legher van zijn Excell. te bestormen, aengebracht.
	20. Des Vyandts vertreck.

Af-beel-

Af-beeldinghe ende Sommer verhael,
vande Daden, ende Gheschiedenissen, vanden
VVel-gheboren.

NASSAUSCHEN CRIICHS-HELT

ERNESTVS CASIMIRVS *Grave van Nassau, Vyanden, Dietz, Catzenellebogen, Dillenburch, &c. Marschalck van het Leger der vereenichde Landen:*

Desen Vromen Cloeckmoedigen Helt tot sijne mannelicke jaeren ghekomen wesende: ende vande lust tot eere ende vermaertheit geprickelt zijnde. Soo heeft hy in Dienste vande Ho. Mo. Heeren Staten zijnde/veele ende verscheyden Mannelicke Daden ende Exploicten/ tot verscheyden tijden ende plaetsen/ t'sp met zijn Excellentie/ zijne Vroederen/ ofte alleen/ uptgerecht ende te weghe ghebracht. Ghelijckmen sulcx ghenoechsaem sien ende lesen kan/ in verscheyden Cronycken ende Tijdt-Registeren/ Insonderheyt in dese onse beschryvinghe. In den jaere 1606 op den 18 Februarij/ soo is desen Grave dooz versoeck van Hartoch Julius van Brunswijck ende Commissie vande Ho. Mo. Staten Generael / met verscheyden andere Officieren/ naer Brunswijck ghesonden/ om

by den voornoemden Hartoghe ghebruyekt te werden tot Velt-overste over zijn Legher/ twelck hy te dier tijde te velde hadde/ teghen de Stadt van Brunswijck. Maer aldaer komende/ soo vant hy het Beleggh op gebrooken/ ende de Stadt metten Hartoghe gheacordeert. Eenighe dagen by den Hartoghe gherust ende by hem ten Hove gebleven zijnde/ so is hy wederomme te rugghe naer dese Landen gekeert. In den jaere 1607 in het begin van Februarij is desen mannelicken Helt by de Ho. Mo. Heeren Staten Generael ende zijne Excellentie/ tot erkentnisse en tot vergeldinghe van zijne vrome/ Daden en getrouwe Diensten/ die hy tot voordeel van desen Landen / met groot verijckel van zijn Lijf ende Leven/ uptgheerecht ende ghedaen hadde/ verkozen tot Marschalck van het Leger der vereenichde Landen. Dien Tijtel ende eere

Crecht anno 1606 na Brunswijck om den Hertogch 1602 velt-overste te diene n.

Werde
Marschal
van de ghe-
briete
provincien
ende trout
des Hertog-
gen van
Brunswijck
dochter.

eere ontfanghen hebbende soo is hy opten 19
Februarij des selven jaers/wederomme naer
Brunswijck verrocken:ende heeft aldaer ge-
trout de Dochter vanden voornoemden Her-
toch Julius van Brunswijck, die hy geteelt had-
de by sijne Hupszouwe Elisabeth Dochter
van den Coninck van Denemarcken: ende
heeft mette voornoemde Hartoginne een
Graeffchap ten Huwelick vercreghen. Op
de 8 November 1607 so is hy met sijn Hups-
zouwe/inden Haghe ghekomen/alwaer hy
met grooter blijfchap/eere ende vrientschap
by sijne Excellentie/t'gansche Hups van Nas-
sau, ende de Ho. Mo. Heeren Staten/ ont-
fangen ende met magnijfijcke Bancketten en
met Maeltijden ghetraecteert ende onthaelt
is. Aldaer eenighe daghen met blijfchap en
vzeuchde overghebracht hebbende/soo is hy
naer Arnhem in Gelderland verrocken/omme
aldaer zijne wooninge ende residentie te hou-
den ende te nemen: ende als Marschal del
Campo, op de Frontieren vande vereenichde
Landen toe te sien ende de waecke te houden.
Alwaer hy teghenwoordich noch sijn Hoff
ende Wooninge houdende is.

Eenighe Benden van

Ordonnantien gheslagen, by
de Rithmeesters du Boys en
Bacx, mitf-gaders beschrij-
vinghe van den tocht door
Lutzenborch, onder het be-
leydt van Graef Lodewijck
van Nassau.

Eenige dagen naer dat sijn Prin-
ce Excellentie/de Stad Grave ver-
overhadde/soo zijn de Rith-mee-
sters du Boys en Bacx, den eersten
Octobris upt geredē mette Heer-
den vande Garnisoenen van Breda,
Berghen ende Geertruydenberghe, wel
veerthien Coznetten sterck zijnde / op haer
avontueren/ofte op een aenslagh naer Hene-
gouwe:de ghelegghentheyt waernemende dat
die van het Esquadron ofte de gemuytineer-
de/eenen tocht warē doende in Walsch-Bras-
bant/ende dat den Certs-Hertoge van Ven-
lo ende Thoren upt sijnen Legher weder kee-
rende was.

Acht Coz-
netten peer-
den des
Certs Her-
togen by den
anderen
vercast,ende
ghenomen.

Als sy nuomtrent drie mijlenna Maestricht
tot Bilsen ghekomen waren/soo verston-
den sy datter acht Benden peerdē/die den Certs-
Hertogh ghelept ghedaen hadden/daer ont-
rent sonder achterdencken laghen/ende wa-
ren de Benden van Ordonnantien / van de
Graven van Mansvelt, van Buren, van Buc-
quoy, van Beaurie ende andere/met drie Coz-
netten Walen / ende twee Coznetten Ita-
liaenen.

De Rithmeesters Bacx ende du Boys sulcx
ghehoort hebbende/soo hebben sy mette an-
dere Rithmeesteren ende Officieren gheresol-
beert haer geluc op dese Benden te verfoec-
ken/op hope datse een goeden buyt daer van

mochten vercrijgen: volgende dit beslypt soo
zijn sy met een manlick ghemoet naer den
Opandt toe gestoten/ende hebben de selve in
der nacht in twee Dozpen/daerinne sy gelo-
geert waren besett/de wachten bespronghen
overballen/eenige geslagen/ende de rest inde
vlucht gebzacht: vele vande andere werden
op haer bedden verrast ende ghevangen ghe-
nomen.

De Rithmeesters selve en waren daer niet
by: ende vijf Coznetten werden ghevangen
ghenomen/een verbrant in een Kercke: On-
se Rupteren hebbe daer een treffelickē buyt
vercrijghen/te weten vijf hondert sadel-paer-
den ende twee hondert ghevanghenen. De
Coznetten wierden in s' Graven Hage ghe-
brocht/ende tot een eeuwighē memozie op de
Sale opgehangen.

De Ho. Mo. Heeren Staten hebben de
Rupteren tot een vereeringe/voorz yder Dae-
ne dooz haeren Chysozier doen aen tellen
hondert guldens: ende elcken Rupter die de
selve bzachten vijf ende twintich guldens tot
Reysghelt. Tot een beslypt van desen aen-
slach sullen wy hier inne voeghen de lijstē vā
de gevangenē die op desen aenslach gevangē
genomē/ende den 10 October binnen Breda
gebracht zijn: mitfgaders vande gene die de
andere verbozcht hebben.

Monfr. des Eaux Sone vanden
Heere van Fresin, Grave van
Beaurieu; Luptenant van de Com-
pagnie Rupteren des voornoemden
Grave.

lijste van
de Gebate-
gen Rupte-
ren.

Monfr. d'Ynion, Sone van den Heere
van Trielles, Luptenant vande Com-
pagnie Rupteren vanden Grave van
Bucquoy.

Monfr. de Lanchet, Coznette van de
Compagnie Rupteren vanden Gra-
ve van Mansfeldt.

Monfr. d'Eville, Guidon van de selve
Compagnie.

Hommes d'Armes.

Alexander d'Orusensault,

Iean de Mely,

Henry Rose,

Archiers,

Iean Henrique.

Robrecht le Marschal.

Gerard les Enfants.

Iean Gabion.

Louijs Iornou.

Van mijn Heer den Prince van
Oraingien.

Iean le Bonc.

Philippe Roman.

Van mijn Heere den Marquis van
Haure.

Ieaques le Guisse.

Iean le Blanc.

Van

Van mijn Heere den Grabe van Ifegem.

*Iean le Meunier.
Henry Remy.
Jaques de Varnou.*

Van mijn Heere den Grabe van Ligne.

*Iean Iuliet.
Estienne Singier.
Jacques Gons.*

Van mijn Heere den Grabe van Beaurieu.

*Louys de Wael.
Octaviaen de Helen.*

Van Monf. de Chalon:

*Maximiliaen Cruel.
Gasper le Grijs.*

Chalon een Bastardt van Rene de Chalon, Grabe van Nassau, ist ontblucht. De Rithmeesteren zijn met haer Rupteren wederomme in hare Garnisoenen getrocke.

Daer naer ontrent de Maendt Novem- ber/hebben de Vereenichde Nederlanden eenen Cocht voozgenomen in't Lant van Lut- zenborgh te doen/onder het belept vā Graef Lodewijk Gunther van Nassau, met 33 Waen Rupteren ende 1000 Mannen te voete/ onder de Colonellen Edmont, Gistelles, Dommerville ende Marquette, bestaende in 200 Fransopsen/200 Engelschen/200 Schotten/200 Hoogh-Duptschen ende 200 Inlanders te samen 1000 mannen:met drie Delt-stucken ende 50 karré:acht karré vooz de amunitie/ vier vooz de Generael Graef Lodewijc, elcke Colonel eene / ende de reste vooz de Rupterje.

Dese trocken den 3 November upt Nieu- megen, ende quamen te legheren tot Keppelē ende Bedburch: den 4 legerden sy tot Nieuwe Kerck ende Olde-Kerck by Wachtendonck: Den 5 tot Grevenraet in het Landt van Gulich: Den 6 tot Iugghen, van waer eenighe troupen hertoghen/om S. Vic in te nemen: De 7 legerden sy tot Reughen oft Rungen: Den 8 tot Zeverwijck: Den 9 November tot Blom- mendael, daer sy tijdinghe cregghen dat hun volck ghesailgeert hadden S. Dit in te ne- men: Den 10 quamen alle de troupen vooz S. Vic, ende logeerden tot Mevedorp ende be- gonnen noch dien avondt de stadt te appzo- cheren/volghende den last van den Colonel Marquette.

Den 11 begonnen die vander Stadt S. Vic te parlementerē/en accozdeerde dat de Sol- daten van het Garnisoen te voete ende te paerde/soude uptrecken met wapenen ende bagagie / ende sweeren int Landt van Lut- senborch, in twee Maenden niet meer te die- nen noch wapen te dzaghen/ dat volbzacht werde/ende de Bozgherje soude composeren vooz een redelick rantsoen.

De 12 zijn sy vooztgetogē/ en zijn gelogeert tot Lulligh: den 13 quamense vooz Bastoigne, daer sy een versoek te vergeessop dedē: den 14 bleven sy noch daer/ maer den Rith-mee-

ster Marcellis Bacx werdt ghesonden nae Mar- ce en Famine ende S. Hubert bzandende alle daer omrent: Den 15 vertrocken sy van Bastoigne, ende logeerde tot Houfnegen ofte Hardenghe: Den 16 legherden sy tot Petre- dorf by Dechery, alwaer dat Dommerville dien nacht begonde te appzoeheren/ende des anderen daeghs so parlementeerden de Boz- gherg vooz een redelick rantsoen. Van waer weder eenige paerden vertrockē/om te bzant schatten tot vooz Lutsenborch toe/ belept by den Rithmeester Cloet: Den 18/ 19 ende 20 Novembz is bleven sy noch tot Bitterdorf, VVolfset, ofte VValfet, ende vertrocken den 21 naer Dopwiel: de 22 tot Audenach in Guligh: den 23 tot Gheldorp, ende daer den 24 blivē- de / quamen daer weder byden anderen de troupen die in S. Dit ghelegen hadden/ be- staende in 50 peerden ende 200 voet-knechtē: den 25 ende 26 logeerden sy tot Korcum, den 27 tot Nedertzier oft Niercheyde: den 28 ende 29 tot VVanlor: den 30 Novembz is schepden de Bzabantsche troupen af/treckende nae de Grave, ende de andere quamen logheren tot Couborch, ende den 2 Decembz is tot Nieu- megen. Alsoo hebbense in eene maent tijdtz sonder wederstandt dat het gansche Lutsen- borger Landt afgelooopen ende gebzantschat het/twelck pzincipalicken gheschiede om dat den Gouverneur Grabe Pieter Ernst van Mansvelt, alderhande contributien verboden hadde/waer vooz veel Hupsen ende Dozpen afghebzant wierden: daer sy dat volck niet t'hups vonden/om rantsoen te gheben. Den Certs-Hertogh font Crjchs-volc derwaertz omme haer vooz ghenomen Cocht te ver- hinderen/maer by ghebzake van gelt/bleven sy by den weghe op den Boer liggen teeren/ de Landen opetende/geljc onse Rupterē de- den. Graef Lodewijk brocht veel ghebangē Edelen ende Woeren mede: oock den Abr van S. Hubert, die alsamen gherantsoneert wier- den. Deseu Cocht volbzacht hebbende is ve- ghelick wederomme in sijn Garnisoen ghe- trocken ende winter leger ghehouden.

Marce en Famine ge- bzantschat

Lutsenborch wozt sam- metlick af- gelooopen en gebzantschat

Graef Lo- dewijck van Nassau doet eenen stercken cocht int landt van Lutsenborch in Novem- ber.

Sint Vic ingenomen den 11 No- vember.

Beschrijvinghe vande Scheeps-strijt, geschiet tuf- sichen seven Oorloghs-Sche- pen der Hog. Mog. Hee- ren Staten Generael, ende ses Spaensche Galeyn, den 3 en 4 Octobris des jaers 1602.

De Hoogh-moghende Heeren Sta- te der Vereenichde Nederlanden / hadde onder het gebiet vande Heere Admirael Opdam, eenige Gozlooch- schepen ghesondē tot dienstē vade Coningin- ne van Engelant/vā welke schepē/ vier be- last warē/indē winter te wachtē opde comste vā ses galeyn/die Don Frederico Spinola upt Spacngnien bzengēde was/om by syne ander te voegē die tot Slups in Vlaenderē lagen.

Dese

Wescheff-
vingevande
ses Spaen-
sche Galepe
van Spi-
nola.

Dese Galepen daer Spinola op was / ende mede overquam / waren ghenoomt / te weten den Admirael S. Loys, de Capiteyn hiet Cardinalin, met noch een Capiteyn Calcals d'Avila, met een Compaignie Soldaten: de tweede was S. Iuan, daer Vice-Admirael op was Vergas, met twee Capiteyne ende Compaignien Soldaten: de derde Galepe hiet Padilla, den Capiteyn Hasso, met een Capiteyn van een vaendel Portugaelsche Soldaten: de vierde was la Lucera, den Capiteyn was Calliado, daer Portugaelsche Capiteyne met haer Crjchs-volck op waren: de vijfde hiet S. Philippe, met Don Rodrigo de Naroy, Capiteyn met een vaendel knechten: de sesste Galepe was S. Iacento, daer Loys de Camous op was met een Compaignie / te samen sterck wesende neghen vaendelen Crjchs-volck / te weten / twee Vaendelen Spaengiaerden / ende seben Vaendelen Portugeesen / gheschat op 900 hoofden / Slaven omtrent 1500 elcke Galepe hadde 3 metalen stucken gheschuts / sonder meer. Ende of wel de Nederlanden gheadverteert waren / vande aencomste van dese Galepen / soo was nochtans nootfaeckelick de Heere van Opdam nae Hollandt in victuaille ghebaren / latende voor den Eerste den Vice-Admirael Jan Adriaenssen Cant, met het schip de Mane / met Gerbrant Iansz. Sacl van Hoorn, in't schip van Banfom, groot 400 vaten / ende beneffens die / noch de Capiteyn Hendric Hartman, met het schip de Leeuwinne van Rotterdam, Gerbrant Iansz. in het schip de Hope van Enckhuysen. Dese waren geordineert om van weghe der Coninginnen dienst / West-waert te varen beneffens haere Bloote / maer noch daer gehouden om dese Galepen te schutten: alsoo oock belast was het Coninginnen schip de Hope / onder sire Robert Mansel, Ridder / met sijn Pinasse de Avantage genoemt / onder den Capiteyn Iones, om t'samen op de comste van dese Galepen te letten. Dese Schepen gesamentlicken de aencomste vande Galepe verstaende / besloten dat den Vice-Admirael Cant en de Capiteyn Gerbrant Adriaensz. Sacl souden liggeneffens de Dupne / alwaer noch een Schip vande Coninginne lagh / de Antwoorde ghe-noemt / onder den Capiteyn Breadgate. Mansel lagh ter halver zee / tusschen Dover ende Cales, met sijn Pinasse / ende daer omtrent oock de twee andere Hollandtsche schepen.

Ghebecht
met sijn
laas Galepe
den bechten
Octobris.

Albus liggende den 3 Octobris / soo wert Mansel voor den middage de Galepen siende / desghelijcks soo saghen de Galepen de schepen mede wel / maer mit eenen mist ende nebel trachten sp langhs den Engelschen Cust door te seplen / ofte ten quaetsten comende / siende dat de twee Hollandtsche schepen haer seer naer waren / die te aborderen ende te nemen / alsoo de ghehanghenen naermaels bekenden / luttel passende op twee ofte drie schepen van Oozloghe: dan het scheen dat sy het Coninginnen schip ontsaghen / waeromme sy te rugge roepde / op hope des nachts metten donkeren / langhs den eenen ofte den ander cust deur tot Duynkercken ofte Nieu-poort te geraken. Het welcke Mansel siende / sount sijn Pinasse met Capiteyn Iones over nae Cales en de Vlaemsche cust / om daer te adverteren aende Nederlandtsche Bloten om op haer hoede te wesen / ende dese Galepen te besettene / hy selve dede sijn beste / om dese int

ghesichte te houden: alsoo oock deden de twee Hollandtsche schepen / die mit het wende naer der waren / tusschen hem en de Galepe: en alsoo jaechden sy die naer tot der Sonnen ondergang / al laverende inden wint met cozte medingen / om haer int gesichte te houden. Terwyle schoten sy meermaels eenich grof gheschut los / om de drie ander schepen onder de dupne te waerschouwen / onder sepl te come alsoo sy deden. Alsoo nu de Sonne onder was / soo maecten de Galepen weder sepl / en voeren hart onder het Lande van Engelandt / so dat de boorz. twee Hollandtsche schepen nu achter haer waren: ende den Ridder Mansel hagen cours wel gemerckat hebbende / ende wel wende dat sy inden mondt vande twee andere Hollandtsche en der Coninginne schepen vallen souden / die inde Dupnen laghen / so stelde hy sijn cours nae den Fransche cust / om die te onderscheppen / tegen dat sy hagen cours souden naer Vlaenderen stellen / tot dat sy het geschut hoorde: ende doen stelde hy sijn cours nae de zanden / Goeyingen genoemt / om haer daer te ontmoeten.

De Galepe
nemen haer
coecs naerse
Engelsche
Custen.

Het Coninginnen schip / mette twee Hollandtsche schepen van Cant ende Sacl, hebbende de Galepen int gesicht become / zijnder nae toe gebaren / en hebben die dapper beschoten: dan also den Wint stude / soo zijnde Galepe in de schepen ontroeft / maer nae dien den Wint weder opfont / ende daer naer Boort-West waerde / so zyn de Hollandtsche Schepen hun na geiaecht twee ofte drie ure lang met alle seple.

De Galepen hadden soo naer de clippē van Doveren geweest / datter ettelicke Turcksche Slaven / middelen hebbende om haere boepen af te vijlen / in Zee spangen / ende swommen aen landt upt haer dienstbaerhept / haer selven bevrijdende.

Den Ridder Mansel met het schip vande Coninginne creech omtrent Goepinghen / in het gesichte een passerende Galepe / voor sijn schip de welke hy genaert zijnde binnen een musquet-scheut / schoot wel dertich stucken geschuts op haer los / ende sagen hagen spriet ontsucken / ende hoorzen het volck jammerlick schreeuwen / ende scheen naer hem toe te come / ende daer omme dede hy haer toe roepen / dat hyse in ghenade nemen wilde: maer terwyle hy hem bedocht / soo quamen de ander vijf Galepen nae hem toe / dies selde hy hem tot tegenweer met dapper onder hen te schieten / daeromme liet hyse hem ontroepen / zijnde niet geraden voor de schepen van veel Galepen geaborderd te worden / die soo veel volcks op hadden.

De vier Hollandtsche schepen die bleven al stil volgende / ende by Grevelingen, ontrent ten thien upzen inder nacht / so heeft Gerbrant Iansz. Sacl van Hoorn / met sijn schip / groot zijnde 400 vate / ontmoet een vande Galepe / genoemt la Lucera, die hy met volen seple opt lijf gesepld heeft / achter den Mast op de back boordtsche zijde van de Galepe / soo dat de Galepe-Slaven / tot in het middel toe int water saten / roepende Misericorde en genade sonder tegenweer / alwaer dat Sacl noch twee halve Coztouwen / die 24 pondt ijsers elck schoten / onder schoot / daer mede veel Slaven ende andere door geschote en gequetst wierden: eenen Fransops Pilot van de Galepe / ghenoomt Jan Enour, van Hable ghebozen / liep stillekens over in het

Gerbrant
Sael van
Hoorn / over
sepl een
Galepe den
bechten
Octobris.

Hollantsche schip onghemerckt / om sijn lijf te salveren. Dooz desen stoot was de Galepe beschadicht van seplen ende riemen / dat sy haer selven niet meer konden behelpen / bes achterste ofte pouppe geheel afgebroken / ende mede den calder vant haer ontstucken / waerom den Capiteyn Sael, daer socht van te gheraken / vreesende mette menichte van den volcke overvallen te worden / ende ten laetsten (sijn sepl wat gescheurt hebbende) is daer van gheraecht.

Daer nae is een ander schip / Capiteyn Hartman, ander werv op dese galepen ghecomen / meynende hy d'eerste ware geweest / ende heester ontrent veertigh personen oft meer van ghesalveert / ende gheraechte alsoo weder daer van / achterlatende eenen van sijn volckedie daer op bleef ploderede. Daer nae is Gerbrant Sael daer weder aenboort gecomen / waer mede vijf van sijn volck over inde galepe noch liepen / ende dooz het grooste gheerijt ende roupen van het volck (om dat de galepe wilde sincken) heeft hy met sijn uen Bsoot sijn volck wederom uyt ghehaelt / ende mede den man van Hartman, niet wel connende oft willende / om eygen perijckels wille meer volcks salveren. Dit was ontrent middernacht / ende bleven ontrent de Galepe soo lange dat sy mochten sien de masten opt water liggē ende daer nae met groot gheerijt sincken.

Den Vice-Admirael Ian Adriaensz. Cant, die ontmoete mede de galepe Padilla, die hy overseplde / en noch een andere beschadigde.

Capiteyn Gerard Everts ende Jacob Pieterlz Mol, en eenige andere Schepē op de Wachte zijnde / sijn ooc op het schieten by gecomen / en dese sinckende galepe ende de ander aē boort ende op het lijf gheveest / elck hem selven den loff toeschrijvende van die overwonnen te hebbē. Maer om de vrees van selfs overloopen te worden / so hebbē sy alleenlic eenich volck gebergh / te samen ontrent twee hondert en dat in verschepe de Schepē / ge volc meer der vande over nemen / dan sy selve machtich waren te vermeesteren.

Dit geschiet wesende hebben dese moedige galepen / in dese rescoutrē haer boort / sonder eenige teghen-weer gesocht het leven te salveren / soo naer het Landt zijnde. Den Admirael verstack tot by het Landt van Schouwen, van een schip boort by West-Cappel gejaecht / dan dochte dooz het onweder daer te gronde te gaen / waerom hy liever de Galepen te verlaten hadden / dan hem selven in upterste pe van vergaente haderden.

Doch den Oversten Spinola / die daer op was / ende hem cloeckelick dzaghende / veel goets over boort werpede sijn slavē vryheyt toefegghende / is ten lesten noch tot Duynkercken aengecomen : een Galepe geraechte ontrent Cales schadeloos / het volck daer vā wech loopende : twee andere seer dooz-scho-

ten / stranden op de Kusten van Vlaenderen / soodoozschoten ende ontramponeert datse qualickē te reparerē warē. Dade twee die vā dē Admirael Cant en Sael oversepld sijn / sijn geē stuckē van gebonden. Cant heeft sijn rapport in Hollandt daer van gedaen : Gerbrant Sael van Enchupsen / met Hartman dedē haer rapport in Zeelant / aen den Heer Jaques de Maldere, die examineerde den Franschen Pilot ende andere / ende sonde die nae Hollandt / daermen alreede de eerste ghecomen Capiteynen daer van de Perceringhe ende eere ghegeven hadde. De Engheleche Capiteynen hun oock belgende / datse hun eere verfwegen hadde / pzetenderende dat sy die alder eerst ontdeckt hadden ende schadeloos gemaecht / ende haer de selve inde armen gestaecht / die anders apparent van te ontcomen warē : waer onmedat wy in dese beschrijvinghe / wat te langer geweest hebben.

Althus sijn van Spinolaas acht Galepen / daer mede hy dese Landen meynde te quellen twee in Portugal verbandt / twee gesonckē ende vier gestrandt / daer luttel profijt van ghecomen is : zijnde daer inne Gods oordeelen te merken / dooz dien dat dese Galepen die selve waren / daer de Nederlandsche Schip-lieden meest op gheseten ende als Slaven op gheroeyt hadden : waer onder weert is te verhalen / dat op het schip van Gerbrant Iansz. Sael van Hoorn / die d'eerste galepe / la Lucera, overseplde / hoe dat sijn Stuyman / wesende een deuchdelick cloeck Schipper op dese galepe ende op andere drie jaeren gheroeyt hadde / met groote miserie ende ellende : zijnde daer op ghewoopen soohy met sijn geladen schip in Spaengien was ghecomen / daer hem het schip ende goet gheconfisqueert wierdt / ende hy met sijn volck op verschepe den galepen ghesteldt / ende hael gheschozen werden als andere Turckische Slaven. Desen Stuerman sach nu hier Gods wrake over sijn ellende / siende de galepe daer hy opgeseten hadde / van hem oversepld / ende den Capiteyn Caillado, die hem getyanniseert hadde / beyde sijnen beenen af gheschoten / die daer naer in Hartmans schip stozf / en sach de galepe boort sijn oogen sincken / o wonderlike wercken Godes! Desen Schipper nu Stuerman zijnde / een fraey / lang ende sterck man / en hadde niet connen om eenigh gheldt los worden / dan by het contract met den Admirante van Arragon gemaecht / over het verwisselen van de ghevangenē aen weder zijden / so is hy beneffens vele andere / mede in vryheyt geraecht.

Don Frederick Spinola berghde noch het meeste deel van sijn gout ende silver / datmen wel schattede twee hondert duysent ducaten weerdich te wesen / ende hy dede dat tot Antwerpen terfondt munten / met des Cers Hertoge munte / ende betaelde daer mede sijn overgebleven Soldaten.

Sommie verhael van het succes van Spinolaas galepen.

De Vice-Admirael Cant overseplde een Galepe.

hier galepen sijn noch aē Landt gecomen maer schadeloos.

Do is Verhael